טענה ונימוק: ראיה שמחזקת את הנימוק

כיתה ו' | שיעור 2 מתוך 7 | רצף: מאמר טיעון: עמדה, נימוקים וטיעון שכנגד · הפקת מידע · 45 דקות

⬅ לפני

בשיעור הקודם הבחינו התלמידים בין עובדה לדעה וזיהו את הטענה – הדעה שהכותב רוצה לשכנע בה.

אחרי ➡

בשיעור הבא נבדוק אם אפשר לסמוך על הראיות: מי כתב, איפה ומתי. כדי לבדוק ראיה צריך קודם לדעת לזהות אותה – וזה מה שנלמד היום.

🎯 מטרה

התלמידים יזהו בטקסט טיעון את הטענה, את הנימוקים ואת הראיות התומכות בהם, ויבחינו בין שלושה סוגי ראיה: נתון, דוגמה ודברי מומחה.

1. התלמידים יזהו במקור ב את הטענה ואת שני הנימוקים, ויסמנו כל רכיב בצבע שנקבע (טענה – כחול, נימוק – ירוק).
2. התלמידים יסווגו 6 ראיות לפי סוגן (נתון / דוגמה / דברי מומחה), ולפחות 5 מתוך 6 יסווגו נכון.
3. התלמידים יבנו "משולש טיעון" שלם לטענה אחת שלהם על המגרש: טענה, נימוק אחד וראיה אחת מתוך מקורות א–ג שמתאימה לנימוק.

מיומנות: זיהוי מבנה הטיעון · **כלי:** משולש הטיעון (טענה – נימוק – ראיה) · **פרקטיקה:** הוראה מפורשת עם מארגן גרפי, ואחריה עבודה בזוגות עם כרטיסי מיון

📌 עיגון

"זיהוי רכיבי מבנה בולטים בטקסט והבנת תפקידם: שאלה ותשובה, הסבר, טענה, נימוק, הגדרה, דוגמה, הוראות הפעלה"

תוכנית הלימודים בחינוך לשוני – עברית (יסודי), פרק ד': הישגים נדרשים · הישג נדרש 5: הפקת מידע ולמידה מטקסטים כתובים מסוגים שונים בתחומי דעת שונים · ציון דרך עד סוף כיתה ו'

🧺 חומרים

- חוברת המקורות
- משולש טיעון גדול על הלוח
- מעטפה לכל זוג ובה 6 כרטיסי ראיה
- טושים כחול וירוק
- דף עבודה 2

🔤 מושגים

טענה · נימוק · ראיה · נתון · דוגמה · דברי מומחה

⏱ מהלך השיעור

פתיחה **5 דק'**	המורה מציגה את כרטיסי היציאה מן השיעור הקודם (בלי שמות) ושואלת: "מה הטענה של אבי לוי במקור ב?" אחר כך היא שואלת: "נניח שאני אומרת לכם: 'כדאי לשתות מים בהפסקה.' מה תשאלו אותי?" ומכוונת לשאלה "למה?". המטרה נכתבת על הלוח: "היום נגלה ממה בנוי טיעון משכנע: טענה, נימוק וראיה." **תשובות צפויות:** "הוא טוען שלא צריך להקטין את המגרש." "נשאל 'למה?' או 'מאיפה את יודעת?'" "כי בהפסקה חם ומאבדים מים." המורה מסמנת: "'כי...' – זה נימוק. ו'מאיפה את יודעת?' – זו שאלה על ראיה."
הדגמה – אני **9 דק'**	המורה מציירת על הלוח משולש: בראש – טענה, בצלע – נימוק, בבסיס – ראיה. היא קוראת בקול את מקור ב ומסמנת בכחול את הטענה ובירוק את הנימוק הראשון, ומראה שלנימוק הראשון יש ראיה מסוג דוגמה (הבן שלו). אחר כך היא כותבת שלושה סוגי ראיה עם דוגמה מן המקורות: נתון (180 חתימות, הפרש של כ־25 מעלות), דוגמה (הבן של אבי לוי), דברי מומחה (ד"ר מיכל אורן). *""אבי לוי טוען: 'עדיף להשאיר את המגרש שלם.' זו הטענה, אני מסמנת בכחול. למה? 'כי זו הפעילות הגופנית העיקרית של הבן שלי' – זה נימוק, ירוק. ומה מחזק את הנימוק? הסיפור על הבן שלו – זו ראיה מסוג דוגמה. דוגמה אחת מחזקת, אבל היא עדיין רק ילד אחד.""* **תשובות צפויות:** כשהמורה שואלת "איזה סוג ראיה יש במקור ג?" התלמידים עונים: "נתון – 25 מעלות" ו"דברי מומחה – היא חוקרת אקלים". טעות צפויה: "'כי זה רעיון לא טוב' הוא נימוק." המורה: "זה רק אומר שוב את הטענה במילים אחרות. נימוק עונה על 'למה?' ומביא סיבה חדשה."
תרגול משותף – אנחנו **8 דק'**	המורה מבקשת מהכיתה לבנות יחד משולש לטענה ההפוכה: "כדאי להפוך חצי מהמגרש לגינה." היא שואלת "למה?" ורושמת שני נימוקים שהתלמידים מציעים, ואחר כך שואלת לכל נימוק: "איזו ראיה מהחוברת תומכת בו? איזה סוג היא?" רק נימוק שנמצאה לו ראיה נכנס למשולש. **תשובות צפויות:** נימוק 1: "כי בקיץ המגרש חם מאוד ואין בו צל." ראיה: "במקור ג – המשטח חם בכ־25 מעלות יותר. זה נתון, וגם דברי מומחה." נימוק 2: "כי הרבה תלמידים רוצים גינה." ראיה: "180 חתימות – נתון ממקור א." נימוק שאין לו ראיה: "כי גינה יפה יותר" – המורה: "אין לנו בחוברת ראיה לזה; נשאיר אותו בצד ונשאל איפה אפשר למצוא ראיה."
תרגול מודרך – אתם בזוגות **9 דק'**	כל זוג מקבל מעטפה ובה 6 כרטיסי ראיה (למשל: "לפי מדידה של מחלקת הגינון, ספסל בצל חם פחות ב־10 מעלות", "אחותי ישבה בגינה בבית הספר שלה ואמרה שזה המקום הכי רגוע", "מאמן הכדורגל של העיר אומר שילדים צריכים לרוץ שעה ביום"). הזוג ממיין את הכרטיסים לשלוש ערמות לפי סוג הראיה, ואחר כך מצמיד כל כרטיס לנימוק בעד או נגד שכתוב על הלוח. זוג שסיים משווה עם הזוג שלידו. המורה עוצרת אחרי 6 דקות ובודקת כרטיס אחד שעליו נחלקו. **תשובות צפויות:** "'לפי מדידה... 10 מעלות' – נתון, והוא תומך בנימוק שהצל מקרר." "'אחותי אמרה' – דוגמה, וזה נימוק בעד הגינה." "'המאמן אומר' – דברי מומחה; זה תומך בצד של המגרש." מחלוקת צפויה: האם מאמן כדורגל הוא מומחה. המורה: "מומחה בתחום שעליו הוא מדבר – כאן, תנועה של ילדים. על חום של משטחים הוא לא מומחה."

עבודה עצמית – דף העבודה **9 דק'**	התלמידים פותרים את משימות 1–4; משימה 5 לתלמידים שסיימו. המורה עוברת קודם אצל תלמידים שהתקשו במיון, ומבקשת מהם לקרוא לה בקול את הנימוק ולשאול "מה מוכיח את זה?"
סיכום ובדיקת הבנה **5 דק'**	המורה מצביעה על המשולש ושואלת: "מה ההבדל בין נימוק לראיה?" שני תלמידים עונים, והמורה מוסיפה את הניסוח המוסכם ליד המשולש. אחר כך כרטיס יציאה. **תשובות צפויות:** "נימוק עונה על 'למה?', ראיה עונה על 'איך אתה יודע?'" "ראיה יכולה להיות נתון, דוגמה או מה שמומחה אמר."

🤲 תמיכה

- משולש טיעון מודפס עם פתיחי משפט: "אני טוען ש...", "כי...", "אני יודע זאת מ...".
- ליד כל ראיה במשימה 2 מסומנת מילת רמז (מספר / "אמר" / "למשל") שעוזרת לזהות את סוג הראיה.

🚀 אתגר

- התלמידים מדרגים את שלוש הראיות שבחרו מהחזקה לחלשה ומנמקים את הדירוג במשפט אחד.
- התלמידים כותבים נימוק אחד שאין לו עדיין ראיה, ומציעים איך אפשר להשיג ראיה כזאת (סקר בכיתה, מדידה, ראיון).

✅ כרטיס יציאה והערכה

כרטיס יציאה: "כדאי לשתול עצים בחצר, כי הם מקררים את הסביבה. ד"ר אורן מצאה שבצל העצים האדמה חמה פחות." כתבו מהי הטענה, מהו הנימוק, מהי הראיה ומאיזה סוג היא. — **הצלחה:** טענה: כדאי לשתול עצים בחצר. נימוק: הם מקררים את הסביבה. ראיה: הממצא של ד"ר אורן – דברי מומחה (מקובל גם: נתון/ממצא של מומחה). הצלחה: שלושה רכיבים נכונים וסוג ראיה סביר.

מה בודקים: נבדקים זיהוי הטענה והנימוקים במקור ב (משימה 1), סיווג סוגי הראיה (5 מתוך 6 במשימה 2) ובניית משולש טיעון שלם שבו הראיה באמת תומכת בנימוק (משימה 4 וכרטיס היציאה).

משולש הטיעון: טענה, נימוק, ראיה

כיתה ו' · שיעור 2 ברצף · דף עבודה לתלמיד

שם: ..... תאריך: .....

שלום תלמידי ו'! טיעון משכנע בנוי כמו משולש: טענה, נימוק שמסביר אותה וראיה שמוכיחה את הנימוק. היום נפרק טיעונים ונבנה טיעון משלכם.

דוגמה: טענה: כדאי לשתות מים בהפסקה. נימוק: כי בחום הגוף מאבד מים. ראיה (דברי מומחה): האחות של בית הספר המליצה על כך.

1 כתבו מתוך מקור ב את הטענה ואת שני הנימוקים.

רכיב	מה כתוב במקור ב
טענה	
נימוק 1	
נימוק 2	

2 מיינו כל ראיה לפי סוגה.

- 180 חתימות
- הבן שלי משחק בכל הפסקה
- חוקרת אקלים כתבה שעצים מקררים
- הפרש של כ־25 מעלות
- גנן העירייה אמר שגינה צריכה השקיה
- בבית הספר של אחותי יש גינה מוצלת

נתון	דוגמה	דברי מומחה

3 מתחו קו מכל נימוק לראיה שתומכת בו.

- במגרש חם מאוד בקיץ.
- 180 תלמידים חתמו על המכתב.
- תלמידים רבים רוצים גינה.
- גנן העירייה אמר שיש להשקות פעמיים בשבוע.
- גינה צריכה טיפול קבוע.
- המשטח הסינתטי חם בכ־25 מעלות יותר.

4 בנו משוש טיעון לטענה שלכם על האתרש. ⭐⭐

רכיב	מה אני כותב/ת	סוג הראיה
הטענה שלי		—
ניאוק		—
ראיה מן המקורות		

5 הסבירו מדוע "כי גה רעיון לנו טוב" אינו ניאוק. ⭐⭐⭐

_____

_____

בדיקה עצמית

☐ אני יכול/ה לאבחן טענה וניאוקים בטקסט.

☐ אני יכול/ה לנהות אם ראיה היא נתון, דוגמה או דברי מומחה.

☐ אני יכול/ה לבנות טענה עם ניאוק וראיה שמתאימה לו.